

1. РОЛЬ ГЕОГРАФІЇ У ВИРІШЕННІ НАЙВАЖЛИВІШИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

- Географія є наукою про Землю, яка досліджує її рельєф, оболонки, земну кору, водойми, клімат, розміщення материків, островів, країн і населених пунктів.

Географія — цілісний комплекс наук, який займається дослідженням географічної оболонки планети Земля та її просторовими закономірностями.

➤ Географічні знання допомагають:

- обґрунтувати вибір місць для промислового, сільськогосподарського, транспортного, рекреаційного будівництва;
- освоювати нові родовища корисних копалин;
- вирішувати проблеми раціонального використання, збереження та перетворення навколишнього природного середовища у часі і просторі.

Географічні дослідження спрямовані на оцінку господарського «навантаження» на природні комплекси планети, виявлення сильних і слабких моментів господарювання людини

Географія, найдавніша з наук, ділиться на два види. *Фізична географія* охоплює вивчення географічної оболонки у всій сукупності з її складовими природними комплексами. *Землезнавство* в комплексі з ландшафтознавством є її основою.

Предметом вивчення фізичної географії є природа і природні ресурси, які відіграють значну роль у житті і діяльності людей, слугують їм джерелом матеріального виробництва і середовищем проживання.

➤ *Соціально-економічна географія* — наука, яка вивчає територіальну організацію нашого суспільства.

Економічна географія вивчає закономірності, принципи та фактори формування господарства.

Предметом вивчення соціальної географії як науки є дослідження територіальних відмінностей соціального розвитку як окремих суспільних (соціальних) груп, так і всього населення.

➤ **Соціально-територіальні відмінності** — це реальне, але не бажане явище сучасного соціуму будь-якої держави. Саме тому частіше виникає соціально-політичне напруження, починаючи з неконтрольованої міграції населення та інших негативних явищ сучасності. Дослідження соціально-територіальних розбіжностей регіонів, диспропорцій у соціальному розвитку на територіальному рівні є актуальним завданням сучасної соціальної географії, бо має важливе практичне значення.

➤ **Фізична географія** поділяється на такі частини наук: загальне землезнавство, ландшафтознавство, регіональна фізична географія.

Економічна і соціальна географія поділяється на такі частини: загальна економічна і соціальна географія, політична географія, регіональна політична і економічна географія. Деякі з цих частин наук поділяються на окремі галузеві науки. Так, загальне землезнавство і регіональна фізична географія поділяються на: геоморфологію, метеорологію, кліматологію, гідрологію суші, географію ґрунтів, географію рослин, зоогеографію.

Загальна економічна і соціальна географія і регіональна економічна і соціальна географія поділяються на: географію населених пунктів, географію сільського господарства або окремих його галузей, географію транспорту.

Запам'ятай!

Географія — наука, що вивчає географічну оболонку Землі, її просторову, природну і соціально-економічну різноманітність, а також зв'язки між природним середовищем і діяльністю людини.

Частини світу — найбільші глобальні географічні регіони. 6 частин світу: Африка, Європа, Азія, Америка, Антарктида, Австралія і Океанія.

Старий Світ: частина земної кулі, що об'єднує Європу, Азію, Північну Африку.

Новий Світ — Північна та Південна Америка з островами Вест-Індії.

2. ЕПОХА ВЕЛИКИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ВІДКРИТТІВ

- Епохою Великих географічних відкриттів називають історичний період з кінця XV до середини XVII ст. Цей період насичений географічними відкриттями, які дуже розширили уявлення європейців про навколишній світ і мали величезне значення для майбутнього всієї Землі.

- Розвиток господарства та торгівлі в Європі сприяв підвищенню дослідницької активності європейців. Вони прагнули потрапити до Індії — їх вабили прянощі, золото, тканини.

Португалія та Іспанія першими із західноєвропейських країн розпочали пошуки морських шляхів до Африки, Індії та Східної Азії.

Отримані португальцями знання дали мореплавцям інших країн нову інформацію про морські припливи, відпливи, течії, напрямки вітрів. Нанесення на карту нових земель сприяло розвитку картографії.

- Епоха Великих відкриттів поділяється на два періоди.

1. *Іспано-португальський* (кінець XV — середина XVI ст.), до якого належать відкриття Америки (1492 р., перша експедиція **Христофона Колумба**), португальські плавання до Індії та берегів Східної Азії (починаючи з експедиції **Васко да Гама**), іспанські тихоокеанські експедиції XVI ст. від першого навколосвітнього плавання *Магеллана*.

2. *Період російських та голландських відкриттів* (середина XVI—XVII ст.). До них відносять: відкриття росіянами всієї Північної Азії (похід **Т. Єрмака**, плавання **Попова–Дежньова** у 1648 р.), англійські та французькі відкриття в Північній Америці, голландські тихоокеанські експедиції і відкриття Австралії.

- Географічні дослідження проводилися у різні часи. **Ератосфен** вперше використав назву «географія», встановив приблизні розміри Землі. **Птолемей** створив сучасну карту, написав 8 книг, які мають назву «Географія».

Аристотель довів кулястість Землі, **Галілео Галілей** — геліоцентричність будови системи світу, **Джордано Бруно** притримувався теорії нескінченності Всесвіту, **Микола Коперник** довів обертання Землі навколо Сонця, **Йоган Кеплер** вивів закони руху планет. **Іван Крузенштерн та Юрій Лисянський** (український Колумб) здійснили першу російську навколосвітню експедицію (1803–1806 рр.).

Фадей Белінсгаузен та Михайло Лазарев відкрили Антарктиду.

Дати!

1418 р. — середина XV ст. — дослідження португальцями західного узбережжя Африки.

1487 р. — Бартоломеу Діаш обігнув Африку з півдня.

1492 р. — Мартін Бехайм створив глобус.

1492 р. — Христофор Колумб відкрив Америку.

1497 р. — Васко да Гама досяг Індії.

1519–1522 рр. — перша навколосвітня подорож — Фернан Магеллан.

1577–1580 рр. — Френсіс Дрейк відкрив найбільшу протоку (між Антарктидою та о. Вогнена Земля), яку назвали на його честь.

1644 р. — відкриття Австралії голландським мореплавцем Абелем Тасманом.

1648 р. — плавання Попова–Дежньова.

1768–1771 рр. — Джеймс Кук відкрив острови Нової Зеландії; першим дослідив і позначив на карті східне узбережжя Австралії та Великий Бар'єрний риф.

1820 р. — відкриття Антарктиди.

Запам'ятай!

Марко Поло (1254–1324 рр.) — відкрив шлях до Індії.

Афанасій Нікітін написав «Ходіння за три моря».

Руаль Амундсен — досяг Південного полюсу у 1911 р.

Роберт Скотт — загинув на шляху від Південного полюсу у 1912 р.

Роберт Пірі — перший досяг Північного полюсу у 1909 р.

Александр фон Гумбольдт (1799–1827 рр.) — досліджував Європу, Південну Америку, Сибір.

Девід Лівінгстон — відкрив озеро Вікторія та водоспад Вікторія.